

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Педагогічний факультет

Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

**Розвиток пізнавальних інтересів у дітей дошкільного
віку у процесі пошуково-дослідницької діяльності**

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 231 групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта

Освітньо-професійної (наукової)

програми Дошкільна освіта

Черненко Ганна Валеріївна

Керівник к.пед.н., доцент Раєвська І.М.

Рецензент вихователь-методист

ЗДО №18 ХМР

Бойчук О.А.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Психолого-педагогічні основи розвитку пізнавального інтересу у дітей дошкільного віку	5
1.1. Характеристика поняття «пізнавальний інтерес», його особливості та значення для розвитку дошкільника	5
1.2. Шляхи розвитку пізнавального інтересу у дітей дошкільного віку.....	10
РОЗДІЛ 2. Методичні засади пошуково-дослідницької діяльності як засобу розвитку пізнавального інтересу дошкільників	17
2.1. Сутність та значення пошуково-дослідницької діяльності у закладі дошкільної освіти.....	17
2.2. Вплив пошуково-дослідницької діяльності на розвиток пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку.....	19
2.3. Форми, методи, прийоми організації і проведення пошуково-дослідницької діяльності дошкільників.....	21
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30
ДОДАТКИ	33
Додаток А. Анкета для вихователів.....	33
Додаток Б	36
Додаток В Кодекс академічної доброчесності.....	39

ВСТУП

Сьогодні в суспільстві йде становлення нової системи дошкільної освіти. Що в свою чергу висуває перед працівниками дошкільних освітніх закладів комплекс проблем, серед яких першочергово визначається формування стійких пізнавальних мотивів, основним з яких є пізнавальний інтерес. Роль вихователя не зводиться до того, щоб донести до дитини інформацію в готовому вигляді. Педагог покликаний підвести дитину до отримання знань, допомогти розвитку творчої активності дитини, його уяви. Саме в пошуково-дослідницькій діяльності дошкільник отримує можливість безпосередньо задовольнити властиву йому допитливість, впорядкувати свої уявлення про світ. З огляду на це посилена увага до пошуково-дослідницької діяльності дітей.

Проблемі розвитку пізнавальних інтересів у дошкільників присвятили свої праці Л. Виготський, С. Рубінштейн, А. Смирнов, Б. Тепловий, В. Мясичев, Л. Занков, Д. Узнадзе, С. Щукіна та інші відомі педагоги і психологи.

Відомі вчені сучасності Г. Беленька, Н. Глухова, Н. Лисенко, К. Крутій, З. Плохій, Н. Яришева та інші приділяли увагу загальній структурі, умовам та змісту дослідницької діяльності з дошкільниками. У наукових працях В. Котирло, Н. Кот, О. Савенков, М. Поддяков доводять, що досліджувана активність перетвориться в надзвичайно важливу якість особистості, яка відображає рівень її пізнавального розвитку і соціалізації і виникне пізнавальний інтерес тільки в умовах спеціально розробленої педагогічної технології.

Аналіз цих досліджень свідчить про необхідність перегляду, уточнення та розширення наукових уявлень про визначальні фактори розвитку пізнавального інтересу. У багатьох випадках процес формування пізнавального інтересу відбувається не цілеспрямовано, а періодично, в залежності від кількості виділеного часу, індивідуально-

особистісних характеристик педагога і його професійної компетентності.

Таким чином, соціальна значущість і недостатня теоретична і практична розробленість даної проблеми послужили підставою для визначення теми: «Розвиток пізнавальних інтересів у дітей дошкільного віку у процесі пошуково-дослідницької діяльності».

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні ефективних форм, методів і прийомів розвитку пізнавальних інтересів у дітей дошкільного у процесі пошуково-дослідницької діяльності.

Метою дослідження зумовлено вибір наступних **завдань**:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу щодо поняття «пізнавальний інтерес» та визначити його особливості і значення розвитку для дошкільника.
2. Охарактеризувати сутність та значення пошуково-дослідницької діяльності у дошкільному освітньому закладі.
3. Встановити вплив пошуково-дослідницької діяльності на розвиток пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку.
4. Визначити ефективні форми, методи й прийоми організації та проведення пошуково-дослідницької діяльності у ЗДО.

Об'єкт дослідження – процес розвитку пізнавального інтересу дошкільників.

Предмет дослідження – пошуково-дослідницька діяльність як засіб розвитку пізнавального інтересу дошкільників.

Методи дослідження:

- теоретичні: вивчення психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження, аналіз, порівняння, узагальнення, систематизація;

- емпіричні: анкетування, бесіда.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи 39 сторінок.

РОЗДІЛ 1

Психолого-педагогічні основи формування пізнавального інтересу у дітей дошкільного віку

1.1. Характеристика поняття «пізнавальний інтерес», його особливості та значення для розвитку дошкільника

Проблема інтересу існувала протягом усього історичного процесу розвитку педагогічної думки. Поняття «інтерес» визначається дослідниками з різних наукових позицій: філософії, соціології, психології, педагогіки. Підтвердженням цьому є безліч його інтерпретацій і визначень.

У філософії поняття «інтерес» розкривається відносно потреб і цінностей, які пронизують різні соціальні сфери і діяльність особистості. Філософська наука стверджує, що чим різноманітніше інтереси людини, тим ширше представлене в них життя суспільства, яке в свою чергу виражене в культурі, техніці, мистецтві, науці [1].

У педагогічному словнику «інтерес у соціальному розумінні розглядається як реальна причина соціальних дій, подій, звершень, що стоїть за безпосередніми спонуканнями, мотивами, помислами, ідеями, що беруть участь в цих діях індивідів, соціальних груп, класів» [7].

Вперше науковий підхід до теоретичного і практичного вирішення проблеми інтересу обґрунтував Я. Коменський, представивши інтерес як емоційно забарвлену увагу, яка сприяє прагненню до знань, і запропонував розглядати навчання на основі інтересу в якості дидактичного принципу демократичної педагогіки з метою полегшення процесу викладання: «Необхідно поєднувати серйозне і цікаве, інтерес і

старанність, позитивне й емоційне ставлення учнів до знань і розуміння корисності і необхідності їх» [11].

Розглянемо підходи до проблеми розвитку пізнавального інтересу, сутність поняття «пізнавальний інтерес», його структуру, етапи становлення в роботах зарубіжних педагогів.

Англійський філософ і педагог Дж. Локк проблему інтересу розглядав двояко: з одного боку - як вміння влаштовувати свої справи, з іншого - указував, що навчання має спиратися на інтерес і допитливість дітей, що сприятиме розвитку самостійності мислення. Також Дж. Локк називає прийоми для активізації (бесіди, ігри, заохочення) у дітей пізнавальних процесів. Він радить батькам серйозно ставитися до запитань дітей і ніколи не залишати їх без відповіді.

Висока оцінка впливу інтересу на дії особистості характерна і для висловлювань І. Песталоцці, А. Дістервега, Ж.-Ж. Руссо.

Так, у трактуванні І. Песталоцці інтерес виступає сполучною ланкою між чуттєвим сприйняттям навколишнього світу і мисленням, що сприяє більш глибокому усвідомленню дитиною своїх можливостей. Однак, І. Песталоцці не зміг розкрити джерела його формування, визначити роль інтересу в становленні особистості. У роботах А. Дістервега і Ж.-Ж. Руссо інтерес називається необхідною умовою будь-якої «живої» діяльності, яку можна порушити новизною, різноманітністю матеріалу, іншими педагогічними прийомами.

Досліджуючи природу інтересу, І. Гербард виділив у ньому діяльнісну сторону. У більш пізніх роботах він уточнює і трохи змінює розуміння сутності інтересу віднісши його до розумової сфери. При цьому І. Гербарт визнає розвиток різнобічного інтересу дитини в якості головного завдання виховання, тобто починає розглядати інтерес як педагогічну мету, в той час як до нього інтерес в педагогічній практиці розглядався як умова виховання і навчання. Вчений стверджує, що викладання має не тільки стимулювати найкраще засвоєння нового

матеріалу, а й спонукати до подальших занять, щоб отримане знання пробуджувало інтерес до подальшого навчання [1].

Представник прагматизму педагог-теоретик Дж. Дьюї розглядав інтерес як умову, що забезпечує пристосування дитини до середовища і її підготовку до життя.

Отже, на у ХІХ ст. та на початку ХХ століття в західну теорію педагогіки проникають ідеї утилітаризму, прагматизму, які прагнули протиставити догматизму і формалізму в навчанні і вихованні активні методи роботи з дітьми, наблизити школу до життя, але одночасно знецінюючи систему знань.

У Росії, починаючи з другої половини ХVІІІ століття, до вирішення проблеми інтересу зверталися І. Бецкой, Н. Новиков, А. Радищев, які сприйняли передові ідеї європейської педагогіки.

Н. Новиков, Д. Ельконін першими обґрунтували інтерес з точки зору психології і ототожнювали цікавість з потребою збагачення розуму і серця. Вони вважав важливим розвиток дитячих інтересів.

К. Ушинський розумів інтерес як внутрішнє прагнення особистості до пізнання, розглядав роль інтересу в навчанні як процес розвитку інтересу зведений у ранг головних цілей виховання. Великий педагог, наповнив теорію інтересу конкретними рекомендаціями з пробудження уваги дитини до прекрасного і морального, інтересу до навчального змісту; виділив в умовах його розвитку роль наочності. К. Ушинський висловлював тверду впевненість у тому, що шляхом організованого виховання і навчання, що спирається на вивчення людини, можна далеко розсунути межі людських здібностей. Усім процесом виховання дітей слід забезпечити перехід від цікавості до допитливості. Таке переростання, на думку педагога К. Ушинського, відбувається на основі розуміння дитиною внутрішніх зв'язків досліджуваних явищ. Вимагаючи від учителів розвитку цих зв'язків, так як саме вони можуть захопити дитину, зробити навчання обопільно

захоплюючим процесом, педагог зауважував: «Вихователь не повинен забувати, що вчення, позбавлене всякого інтересу, і взяте тільки силою примусу, вбиває в учня бажання до навчання, без якого він далеко не піде» [23].

Найбільш повно теорію інтересу представив П. Каптерев, даючи визначення інтересу як прагнення до певної активної діяльності. У період розвитку інтересу, в дошкільному віці, дитина все пробує, всім цікавиться, на основі чого згодом розвиваються різноманітні її інтереси.

Першоосновою розвитку інтересів П. Каптерев уважав: тонкий слух, хороший зір, гострий нюх і загальну вроджену вразливість до зовнішніх проявів. У своїх роботах він звертав увагу на те, що в п'ятирічному віці діти особливо допитливі, проявляють інтерес до явищ природи, подій, життя однолітків та дорослих.

Вивчення наукових джерел свідчить, що представники російської педагогічної думки всупереч західним представникам ідеям прагматизму і утилітаризму тлумачать поняття інтересу як «важливого новоутворення особистості, показника її самоцінності і умови самореалізації у творчому плані»[1].

Сучасні дослідники визначеного феномену трактують пізнавальний інтерес наступним чином:

Табл. 1.1.

Трактування поняття «пізнавальний інтерес» у працях учених

П.І.Б. дослідника	Визначення поняття
Г. Щукіна [24]	якість особистості, яке включає прагнення дитини до пізнання, висловлює інтелектуальний відгук на процес пізнання. Якістю особистості «пізнавальний інтерес» стає, на її думку, при стійкому прояві прагнення до пізнання. Це структура особистісного якості, де потреби і інтереси позначають

	змістовну характеристику, а воля являє форму.
Д. Ельконін[25]	Розвиток пізнавального інтересу здійснюється шляхом накопичення позитивного навчально-пізнавального досвіду
Е. Леонгард, О. Самсонова	рівні пізнавального інтересу в залежності від характеру пізнавальної діяльності суб'єкта: 1) Репродуктивно-наслідувальна активність, за допомогою якої досвід діяльності накопичується через досвід іншого; 2) Пошуково-виконавча активність; це вищий рівень, оскільки тут має місце велика ступінь самостійності. На цьому рівні треба зрозуміти завдання і відшукати кошти її виконання; 3) Творча активність являє собою високий рівень, оскільки і сама задача може ставитися дитиною, і шляхи її вирішення обираються нові, нешаблонні, оригінальні.
К. Крутій [13]	виборча спрямованість на пізнання предметів, явищ, подій навколишнього світу, активізує психічні процеси і діяльність дитини, її пізнавальні можливості.

Аналіз літератури з проблеми дослідження показав, що пізнавальний інтерес, є складним і неоднорідним поняттям. Сам термін «пізнавальний інтерес» різні вчені трактують по-різному. Одні ототожнюють пізнавальний інтерес з діяльністю, хтось вважає пізнавальний інтерес результатом діяльності, треті стверджують, що пізнавальний інтерес - більш широке поняття, ніж діяльність, загальний феномен інтересу, інтегральне утворення особистості, що має складну структуру, складовими якої є як окремі психічні процеси (емоційні, регулятивні, інтелектуальні), так і виражені у відносинах об'єктивні і суб'єктивні зв'язки людини зі світом.

Таким чином, проведений аналіз сучасних психолого-педагогічних досліджень дозволяє визначити пізнавальний інтерес як цінне особистісне утворення, розвиток якого необхідно починати з дошкільного віку, бо це є сензитивний період для даного процесу (А. Запорожець, А. Леонт'єв, А. Люблінська).

1.2. Шляхи і засоби формування пізнавального інтересу

Проблема активізації пізнавального інтересу дошкільників на всіх етапах розвитку освіти є однією з актуальних, так як активність є необхідною умовою розумового розвитку особистості. Розвиток інтересу - це риса особистості, яка виявляється у ставленні людини до діяльності: стан готовності, прагнення до самостійної діяльності, як її здійснення, вибір оптимальних шляхів для досягнення поставленої мети.

Пізнавальний розвиток у ЗДО передбачає залучення дитини в самостійну діяльність, розвиток її уяви і допитливості. Пізнавальний розвиток передбачає пізнавальну активність дошкільника. А щоб підтримати пізнавальну активність, необхідно спиратися на пізнавальний інтерес дітей.

У Базовому компоненті дошкільної освіти [2] у освітній лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» визначені завдання пізнавального розвитку (табл. 1.2.).

Таким чином, виходячи із завдань, визначених у Базовому компоненті, в центрі уваги педагогів повинна бути орієнтація освітнього процесу на пізнавальні можливості дошкільника і на їх реалізацію. Необхідно так організувати взаємодію з дитиною, щоб воно було направлено на формування пізнавального інтересу, пізнавальної самостійності та ініціативності. В даний час перед освітою постає завдання виховати не тільки творчу, всебічно розвинену людини, але й

таку, що швидко орієнтується в постійно мінливій дійсності, готову освоювати принципово нові області і види діяльності.

Проаналізуємо зміст пізнавального розвитку дітей в освітніх програмах ЗДО (Таблиця 1.2).

Табл.1.2.

Зміст пізнавального розвитку дітей в чинних освітніх програмах ДНЗ

Освітня програма	Зміст освітньої лінії
Базовий компонент дошкільної освіти	сформованість доступних для дитини дошкільного віку уявлень, еталонів, що відображають ознаки, властивості та відношення предметів і об'єктів довколишнього світу. Показником сформованості цих уявлень є здатність дитини застосовувати отримані знання у практичній діяльності (ігрова, трудова, сенсорно-пізнавальна, математична тощо), оволодіння способами пізнання дійсності, розвиток у неї наочно-дієвого, наочно-образного, словесно-логічного мислення. Сенсорно-пізнавальна освітня лінія спрямована на інтеграцію змісту дошкільної освіти, формування у дітей пошуково-дослідницьких умінь, елементарних математичних уявлень, цілісної картини світу, компетентної поведінки в різних життєвих ситуаціях.
Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко [5]	Забезпечувати оволодіння дітьми стійкими загальноприйнятими еталонами як засобами для обстеження реальних предметів. у Ознайомлювати дітей із властивостями, якостями, ознаками предметів, відношеннями (просторовими, часовими, місцезнаходження) між ними. у Формувати вміння розрізняти предмети за зовнішнім виглядом (формою, кольором, розміром), їх діями Залучати дітей до позначення словом властивостей і якостей предметів, формувати на цій основі вміння узагальнювати, розв'язувати наочно-практичні

	завдання. у Збагачувати дітей різноманітними сенсорними враженнями
Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» /Л. В. Калуська [8]	Щоденні постійні спостереження в різні пори року та впродовж дня за природними об'єктами. Досліди. Організація дослідницької роботи зі знайомими та безпечними для життєдіяльності предметами і матеріалами, наприклад, піском, водою, цибулею, іграшками тощо. Досліди на визначення якості води (чиста, брудна, холодна, тепла, гаряча, прозора), повітря (холодне, тепле, чисте, брудне, є скрізь: у воді, камінні, в землі). Досліди на визначення властивостей та конструкторських можливостей матеріалів для художньої праці та народних ремесел, досліди із фарбами (наприклад, створення кольорової палітри шляхом змішування фарб для одержання інших кольорів та їх відтінків)
Дитина. / Г.В. Беленька, О.Л. Богініч та інші	Збагачувати досвід дітей різноманітними сенсорними враженнями. Розвивати відчуття та сприймання (зорові, слухові, тактильні). Залучати до сенсорних дидактичних ігор, різноманітних дій з предметами. Вчити групувати предмети за певними сенсорними ознаками. Формувати інтерес до конструювання з будівельного матеріалу. Вчити відбирати матеріал з урахуванням його конструктивних можливостей. Формувати інтерес до навколишнього світу та елементарної логіко-математичної діяльності. Навчати конструювати різні моделі за зразком. Заохочувати вияв творчості, самостійності та ініціативи.

Таким чином, на підставі аналізу змісту пізнавального розвитку дітей в освітніх програмах ЗДО, ми бачимо, що проблема розвитку пізнавального інтересу у дітей дошкільного віку займає провідне місце.

Відомо, що пізнавальний інтерес дітей старшого дошкільного віку розвивається з потреби в нових враженнях, яка притаманна кожній людині від народження. У старшому дошкільному віці на основі цієї потреби, в процесі пізнавальної та дослідницької діяльності, у дитини формується прагнення дізнатися і відкрити для себе якомога більше нового. Поява пізнавального інтересу може стати стійкою рисою дошкільника за умови правильної організації педагогічної діяльності. До сприятливих умов, які педагоги можуть створити разом з батьками, варто віднести наступне:

- використання методів і прийомів, направлених на активізацію процесу засвоєння знань (наприклад, блоково-тематичне планування, створення навчальних ситуацій, обговорення “що я хочу дізнатися і для чого”, створення колекцій, міні-музеїв);
- ретельний відбір цікавого, доцільного і доступного для сучасних дошкільників змісту навчання;
- запроваджувати у освітньому процесі ЗДО експериментування з метою розвитку вміння планувати, моделювати, порівнювати;
- розвивати у дітей вміння проводити дослідження самостійно;
- залучати дітей в активний пошук та освоєння нової інформації на основі досвіду їх дослідницької діяльності.

Серед можливих засобів розвитку пізнавальних інтересів дошкільників окреслимо пріоритетні.

Експериментальна діяльність. Технологія дитячого експериментування у дошкільному закладі спрямована на інтеграцію з різними сферами діяльності дітей (наприклад, знайомство дітей із технічними приладами, науковими відкриттями тощо), що посилюють розвивальну функцію навчання. У процесі організації експериментальної діяльності педагоги ставлять завдання:

- розвинути уміння дітей взаємодіяти з об'єктом, що досліджується, тобто озброїти їх новими способами пізнання навколишнього світу;
- дати можливість дитині самостійно знайти рішення;
- сформулювати чіткі уявлення про багатоманітність світу в системі взаємозв'язків і взаємозалежностей.

Наступна форма роботи – дослідження. Її ми розглядаємо як процес у результаті якого діти, збирають інформацію під час дослідів та спостережень, прогулянок, екскурсій, узагальнюють, порівнюють, висувають гіпотези, формулюють висновки. Тобто навчаються отримувати відомості з найрізноманітніших джерел, обробляти ці відомості, класифікувати їх.

«Едьютейнмент як сучасне рішення проблеми організації освітнього процесу для дошкільників реалізує практичне втілення найпрогресивніших педагогічних ідей та найбільш райдужних уявлень про можливість кожної дитини отримати задоволення від самого процесу навчання» [13].

Едьютейнмент отримано за допомогою злиття двох англійських слів (від англ. edutainment - розвага та «education» - навчання) і в перекладі українською позначає «навчання розвагою». За визначенням К. Крутій: «Едьютейнмент — це нова освітня технологія, яка ґрунтується на отриманні дитиною та педагогом задоволення від процесу навчання (первинного інтересу до предмета, явища, інформації), заснована на концепції захоплення від розваги в навчанні» [13]. У зарубіжних країнах таку подачу інформації, створену з розважальною метою, з включенням навчального компонента, називають «навчання через пригоду».

Зібраний матеріал для досліджень краще всього зберігати створивши колекції. Це один із способів фіксації спостережень за різними об'єктами. За допомогою їх діти можуть пригадати, як

змінювалися об'єкти, уважно роздивлятися, порівняти, наочно побачити динаміку змін, проаналізувати отриману інформацію, зробити висновки, а потім перевірити їх.

Метод, який допомагає дітям пояснити умови виникнення природних явищ, зрозуміти їх суть, роздивитися процес, повторити, якщо необхідно, визначити умови, за яких він може діяти є моделювання. Моделюючи явища і процеси важливо пояснити умовність моделювання, бо діємо так як у природі і тільки трішечки схоже на те, що відбувається в природі.

Дітям дошкільного віку, за своєю особливістю (різний тип сприйняття інформації) та природою (з наочно-образним мисленням та недостатнім життєвим досвідом) важко уявити деякі ситуації з повсякденного життя, тому їм необхідно спиратись на наочність. Наприклад, пізнавальні презентації з інтерактивними елементами. Вони можуть містити схеми, сюжетні картини та репродукції творів художників, фотографії та відеоматеріали для віртуальних екскурсій, тематичні малюнки. Презентації є візуальною опорою для дітей і дають змогу активізувати діалог, підтримуючи увагу до сприйняття.

До ефективних засобів розвитку пізнавальних інтересів дошкільників можна віднести бесіду з використанням відкритих запитань. Допитливість думки і інтереси дитини проявляються в її питаннях. Неабияке значення мають відкриті запитання, використання яких наводить дітей на роздуми, дослідження, порівняння, уміння визначати недоліки та переваги. Вони породжуються новим і невідомим, всім тим, що викликає у дитини сумнів, подив, здивування. До них необхідно ставитися уважно і дбайливо. Відповідати на них таким чином, щоб підтримати і поглибити допитливість і пізнавальні інтереси дитини.

Не менш важливий комунікаційний прийом, який використовується вихователем як медіа-потенціал (сторітелінг) для

розповідання цікавих історій з метою мотивувати дітей до навчання або для розвитку зв'язного мовлення». Саме використання цього засобу допоможе зацікавити дошкільника й донести необхідну інформацію. Завдання вихователя викликати симпатію до головного героя історії, який допоможе доступно донести необхідну інформацію дітям.

Як справедливо підкреслював В. Сухомлинський: «Перш ніж давати знання, треба навчити дитину думати, сприймати, спостерігати» [22]. На сьогодні твердження великого педагога залишається актуальним, перш ніж проводити експериментування необхідно навчити дитину спостерігати за явищами природи, аналізувати, виділяти закономірності, уміти робити висновки, відчувати зміни у природі.

Розкриваючи питання шляхів та засобів пізнавального інтересу, робимо висновок, що пізнавальний інтерес є стимулом до активної діяльності дошкільника. Аналіз науково-методичної літератури дає можливість встановити, що розвитку пізнавальних інтересів сприятимуть такі засоби: експериментальна діяльність, спостереження, едьютейнмент, бесіда з використанням відкритих запитань, пізнавальні презентації з інтерактивними елементами. Кожен із розглянутих засобів має певну логіку побудови і розвитку, різну тимчасову тривалість і змістовну складову, постійне ускладнення і варіативність організації. Все це в першу чергу пов'язано з віком вихованців і індивідуальним темпом пізнавального розвитку.

РОЗДІЛ 2.

Методичні засади пошуково-дослідницької діяльності як засобу розвитку пізнавального інтересу дошкільників

2.1. Сутність та значення пошуково-дослідницької діяльності у ЗДО

Дошкільний вік - сензитивний період для розвитку пізнавальних потреб. Відтак головним завдання педагога є своєчасне стимулювання пізнавальних процесів: активності, інтересу, допитливості, прагнення до самостійного пізнання і роздумів, пошуку відповідей на свої питання, а також розвиток їх у всіх сферах діяльності дітей.

Під елементарною пошуково-дослідницькою діяльністю розуміється спільна робота вихователя і дітей, спрямована на вирішення пізнавальних завдань, що виникають у навчальній діяльності, в повсякденному житті, грі і праці, в процесі пізнання світу. Саме під час пошукової діяльності відбувається відкриття нових знань і способів пізнання, через високу активність і самостійність дітей. Починається пошукова діяльність з постановки вихователем і прийняття дітьми пізнавальної задачі. У старшому дошкільному віці постановка пізнавального завдання здійснюється дітьми. Потім здійснюється її первинний аналіз і висуваються припущення, відбираються способи перевірки припущень, висунутих самими дітьми, здійснюється їх перевірка. Завершується пошуково-дослідницька діяльність аналізом отриманих у ході перевірки результатів і формулюванням висновків .

Отже, якщо говорити про складові пошуково-дослідницької діяльності то це: пошукова активність, дослідницька активність та діяльність.

Пошукова активність - це поведінка, спрямована на зміну ситуації (або ставлення до неї).

Дослідницька активність - це прагнення, бажання досліджувати, відкривати, вивчати, дізнаватись про нове, робити крок в незвідане.

Дослідницька діяльність - це величезна можливість для дітей думати, пробувати, шукати, експериментувати, а найголовніше самовиражатися. За допомогою пошуково-дослідницької діяльності можна підтримати і розвинути в дитині інтерес до досліджень, придбання досвіду успішної власної дослідницької діяльності, розвитку мислення, а головне формувати вміння міркувати і аналізувати [19].

В рамках дослідницького підходу навчання йде з опорою на безпосередній досвід дитини, на його розширення в ході пошуково-дослідницької діяльності, активне освоєння світу. Дітям не повідомляються готові знання, не пропонуються способи діяльності, а створюються такі проблемні ситуації, вирішити які дитина зможе, якщо залучить свій досвід, встановить в ньому інші зв'язки, опановуючи при цьому новими знаннями і вміннями.

Пізнавальна, пошукова діяльність зароджується в ранньому дитинстві, спочатку як просте, ніби безцільне експериментування з речами, в ході якого диференціюється сприйняття, виникає найпростіша класифікація предметів за кольором, формою, призначенням, освоюються сенсорні еталони, прості дії. Дошкільник сам по собі вже є дослідником, проявляючи неабиякий інтерес до різного роду дослідницької діяльності - до експериментування. Досліди допомагають розвивати мислення, логіку, творчість дитини, дозволяють наочно показати зв'язки між живим і неживим у природі, між різними предметами і явищами навколишнього світу. До старшого дошкільного віку пошуково-дослідницька діяльність виділяється в особливу діяльність дитини зі своїми пізнавальними мотивами, усвідомленим наміром зрозуміти, як влаштовані речі, дізнатися нове про світ, упорядкувати свої уявлення про будь-яку сферу життя. Пізнавальна діяльність старшого дошкільника проявляється у вигляді так званого дитячого експериментування з предметами і в вигляді дослідницьких питань, що задаються дорослому (Чому? Навіщо? Як?).

Завдання педагога – створити все необхідне для пізнавально-дослідницької діяльності. Елементарне експериментування повинно відповідати віку дітей їх інтересам, вмінню робити висновки і знаходити рішення проблеми. У світі сучасних технологій дорослі не повинні забувати про те, що діти пізнають світ методом проб і помилок. Для цього необхідно проводити з дітьми експериментування, щоб діти брали активну участь, тільки спробувавши самостійно діти зможуть зробити висновок і знайти рішення проблеми (можливо різні варіанти рішень) або пояснити що відбувається. За допомогою дослідження діти набувають навичок, вміння, знання, відбувається розширення і активація словника дітей дошкільного віку.

Успішність і самостійність дослідницької діяльності дітей дошкільного віку залежить від пошуково-інформаційних умінь відповідно до особливостей проблеми і етапів дослідження. Інформацію давати дітям у вигляді проблемної ситуації, повинна бути провокація дітей в режимному моменті, дати самостійно дошкільникам самостійно вирішити проблему, використовуючи і закріплюючи раніше отриманні знання.

Отже, дослідження базується на дослідницькій активності, яка є основою дослідницької поведінки і дослідницької діяльності, а результатом пошуково-дослідницької діяльності є формування дослідницьких умінь.

2.2. Вплив пошуково-дослідницької діяльності на розвиток пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку

У Базовому компоненті дошкільної освіти «дитина розглядається як цінність, як активна творча особистість (ця думка проходить крізь увесь документ червоною лінією)» [2]. Звідси випливають завдання, які ставлять перед педагогами дошкільної ланки освіти: виховання всебічно

розвиненої творчої особистості, а пізнавальний інтерес розглядається як одна з рис особистості. Він проявляється в прагненні дитини пізнавати нове, виявити незрозуміле про властивості предметів, явищ дійсності, в бажанні вникнути в їх сутність, знайти між ними взаємозв'язки [9]. Відрізняючись від допитливості широтою захоплення об'єктів, глибиною, вибірковістю, основу пізнавального інтересу становить активна мислительна діяльність.

Особистісний аспект пізнання виявляється через пізнавальну активність. Розглядаючи поняття пізнавальної активності більшість науковців тлумачать її «як ініціативну самостійну діяльність дитини, спрямовану на пізнання навколишньої дійсності й зумовлену необхідністю розв'язати завдання, що постають перед нею у конкретних життєвих ситуаціях» [3]. Саме у дошкільний період зароджується уявлення про оточуючий світ внаслідок пізнавальної активності дитини. Вони формуються під час розвитку пізнавальної сфери. До компонентів якої відносимо: пізнавальні процеси (сприйняття, увага, пам'ять, уявлення, мислення); інформацію (досвід і досягнення, які накопичені людством); ставлення до світу (емоційна реакція на окремі об'єкти, предмети, явища і події нашого світу).

М. Поддяков розглядає пізнавальний розвиток як процес оволодіння певними типами пізнавальних дій: сприймання та мислення.

До дій сприймання він відносить: ідентифікувати (підбирати за зразком); прирівнювати до еталону (знайти схоже); моделювати дії, одночасно використовуючи декілька еталонів [17].

До дій мислення відносять: символізацію - здатність заміни одного предмету іншим; схематизацію; передумови логічного мислення - здатність виявляти в предметі декілька якостей і сторін.

Отже, ядро змісту пізнавальних здібностей дитини становлять: осмисленість, яка визначається співвідношеннями його практичної і

словесно-логічної сторін; гнучкість мислення; загальненість мислення; самостійність та ініціативність, критичність суджень.

Пізнавальний інтерес є важливим мотивом, внутрішнім психологічним імпульсом, який стимулює дитину до активної діяльності, до оволодіння знаннями, вміннями та навичками.

Отже, при правильній організації пошуково-дослідницької діяльності у ЗДО, систематичній і цілеспрямованій виховній діяльності, виникнення пізнавального інтересу може і повинно стати стійкою рисою особистості дошкільника

2.3. Форми, методи, прийоми організації і проведення пошуково-дослідницької діяльності дошкільників

Перш ніж розглянути методи, прийоми і засоби організації і проведення пошуково-дослідницької діяльності дошкільників, розмежуємо поняття «метод», «прийом» і «форма».

Розглянемо визначення даних понять. Метод навчання - це впорядкована діяльність педагога і дітей, спрямована на досягнення заданої мети навчання. Це сукупність шляхів і способів вирішення освітніх завдань. Прийом навчання - це елемент методу, окремий крок у реалізації методу, дія. Форма у дидактиці означає спосіб організації навчання і представляє собою спілкування вихователя і вихованців у спланованому порядку.

У роботі під час організації пошуково-дослідницької діяльності дошкільників доцільно використовувати комплекс різноманітних форм, методів, прийомів. Їх вибір визначається віковими можливостями, а також характером освітньо-виховних завдань. Необхідно пам'ятати, що діти починають відчувати зв'язок природи з життям, з собою, коли надаємо їм можливість висловити свої враження від гри, образотворчої діяльності.

Серед форм організації пошуково-дослідницької діяльності виокремлюємо колективну, підгрупову, індивідуальну (табл.2.1.).

Табл. 2.1.

Форми пошуково-дослідницької діяльності в ЗДО

Форма	
Колективна	Заняття проводиться в груповій формі при дотриманні принципів: доступності (кожен вихованець бере участь в процесі дослідження), структурності (заняття складається з постановки проблеми, основної частини і підведення підсумків), нетривалості (слід уникати перевтоми, вводити в хід заняття ігрові елементи і фізичні вправи).
Підгрупова	Дослідницька робота здійснюється в підгрупах, коли висновки передбачаються після порівняльного аналізу декількох результатів дослідження (наприклад, в якому ґрунті дадуть сходи насіння - в прісній або солоній).
Індивідуальна	Вихователь організовує завдання з розвитку дослідницької діяльності в індивідуальному порядку, якщо рівень знань і умінь відстає від загального в групі (дитина переведена з молодшої групи або не відвідувала дитячий заклад раніше)

О. Савенков, М. Веракса, Г. Беленька [20; 6; 3] до педагогічних умов організації пошуково-дослідницької діяльності відносять:

- створення збагаченого предметно-просторового середовища для розвитку пізнавального інтересу;
- включення в зміст освітньої діяльності цікавих вправ, творчих завдань;
- створення проблемно-пошукових ситуацій;
- інтеграція різноманітних видів дитячої діяльності в процесі експериментування.

З метою з'ясування стану організації пошуково-дослідницької діяльності в практиці роботи закладу дошкільної освіти №41

комбінованого типу Херсонської міської ради нами було проведено анкетування. На констатувальному етапі експерименту ми розробили анкети для вихователів і батьків. У анкетуванні взяли участь 23 педагогічних працівника. Результати опитування засвідчили: у більшості в групі створені умови для організації пошуково-дослідницької діяльності (99%). Серед них найбільш використовується: куточок для пізнавальних книг, енциклопедій (97%); наочний і демонстраційний матеріал (100%); дидактичні, розвивальні, настільно-друковані та інші ігри (89%), куточок праці та природи (85%), схеми, моделі, картки та ін (82%). Не мають, але хотіли б створити: міні-лабораторії (89%); фартухи для дослідження (93%), макети, все необхідне для моделювання (54%).

Серед форм організації пошуково-дослідницької діяльності вихователі зазначили, що використовують в сучасному освітньо-виховному процесі ЗДО найчастіше групову роботу. Із запропонованих методів і прийомів роботи: досліді, експерименти, дидактичні ігри та вправи, сюжетно-рольові ігри, ігри-загадки, ігри-описи, конструктивні ігри, ігри-драматизації, використання піктограм, ігрові проблемні ситуації, розгляд картин, ілюстрацій, макетів, робота за заданим алгоритмом, читання дитячої художньої та енциклопедичної літератури, образотворча діяльність, трудова діяльність, театралізована діяльність, перетворювальна діяльність (моделювання, макетування), складання розповідей наукового стилю, найбільш актуальними виявилися: читання енциклопедичної літератури, різні види ігор, досліді.

Проаналізувавши науково-методичну літературу, результати анкетування у закладі дошкільної освіти №41 комбінованого типу ХМР (рис.2.1) ми дійшли висновку, що найбільш актуальними прийомами і методами в організації пошуково-дослідницької діяльності у ЗДО є ті, що вже розроблені, і не потребують багато часу для підготовки у їх проведені.

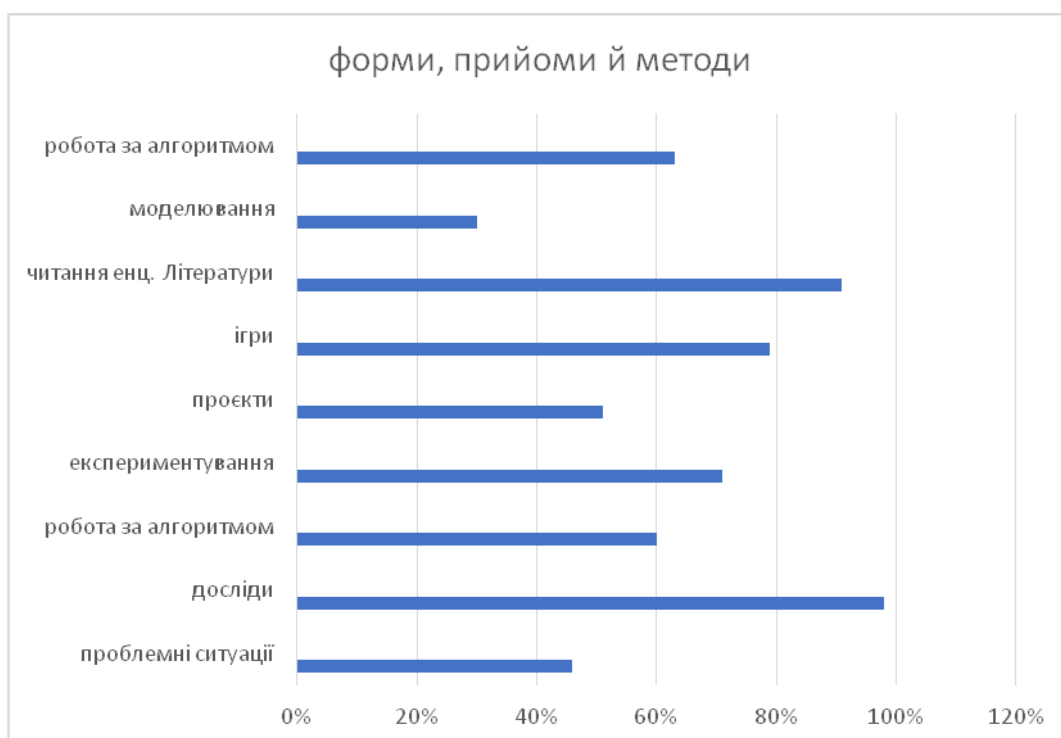

Рис.2.1. Найбільш використовувані прийоми і методи в організації пошуково-дослідницької діяльності вихователями у ЗДО.

Тож зупинимось саме на тих, які на сьогодні є затребуваними і все частіше використовуються в освітньому процесі дошкільного закладу.

Евристичний метод. Педагогами часто створюються проблемні ситуації як мотивуючого початку заняття: таким чином виникає відчуття згуртованості групи в пошуку рішення, активізуються розумові здібності при аналізі ситуації, що склалася. Розвитку допитливості, дослідницьких і мовних навичок сприяють евристичні бесіди, в основі яких лежать питання-проблеми. Наприклад, «Чому в теплу пору року гілки дерев володіють достатньою гнучкістю, а в морози стають ламкими?», «Чому деякі види птахів перелітні?», «Як птахи знаходять дорогу додому?», «Звідки беруться дірочки у хлібі?», «Чому коли чайник кипить йде пар?». Проведення евристичної бесіди вимагає ретельної підготовки: вихователь визначає основне проблемне питання відповідно до рівня знань дітей, готує додаткові навідні і уточнюючі питання, прогнозує можливі варіанти відповідей і реакцію на них. У молодших групах тривалість бесіди, спрямованої на пошук рішення,

становить 10-15 хвилин, старші дошкільнята здатні продуктивно працювати в руслі евристичного методу довше.

Спостереження та екскурсії. Організоване в приміщенні або на території дитячого закладу сприйняття предметів і процесів розвиває візуальні і аудіальні здібності дітей. Дослідження, що проводяться під час прогулянок, занурюють дітей у світ природи з усім розмаїттям зорових образів, фарб, звуків і запахів. Спостереження і екскурсії є однією з активних практик пошуково-дослідницької діяльності у дошкільників.

Досліди та експерименти. Поряд із грою експериментування вважається провідною діяльністю дітей дошкільного віку. Ставлячи елементарні досліди над предметами (впустити на підлогу, спробувати розламати, витягти звук, чому саме ці предмети не тонуть та ін.) діти дізнаються про їх властивості. Діти із задоволенням беруть участь в проведенні експериментів над знайомими речовинами, поглиблюючи свої знання: ставлять досліди з водою в рідкому і твердому стані, з піском, камінням, глиною, рослинами. Проводячи досліди потрібно спонукати дітей до бажання самостійного експериментування. Метод пошуково-дослідницької діяльності розвиває у дітей спостережливість, активність, самостійність, сприяє становленню дружньої атмосфери і згуртованості колективу.

Проектна діяльність - вид роботи, який передбачає спільну дослідницьку активність дітей і педагога і, як варіант, батьків. Задля досягнення пізнавальної мети проекту задіюються не тільки розумові здібності дитини, а й творчі навички. Педагог спонукає до самостійної побудови ходу спостережень і дослідів, лише при необхідності направляє дії вихованця.

Теорія рішення винахідницьких задач (ТРВЗ) прийшла в педагогіку з інженерної області і ефективно застосовується в роботі з дітьми молодшого віку. Суть ТРВЗ-технології - в спонуканні дитини до

самостійної побудови алгоритму дій для вирішення проблеми: «Не працює іграшка? Визнач, що трапилось. Зламалося колесо, подумай, яким способом можна виправити поломку. Порівняй зламане колесо з тими, що в справності». У дошкільному закладі ТРВЗ-технології реалізуються найчастіше у формі ігрових завдань: «Лялька не може знайти парасольку, як їй дійти до бабусі в дощову погоду?». Цей метод роботи сприяє розвитку аналітичного типу мислення.

Враховуючи вікові особливості дітей дошкільного віку краще використовувати інноваційні технології самостійної роботи, що формують умови для саморозвитку, самонавчання, самовиховання. Новим напрямком даної форми роботи є квест-технологія (геокешинг), яка відповідає всім рисам інтерактивних методів роботи з дошкільниками. Плюсом даної технології є те, власне, що вона не вимагає від вихователя особливої підготовки, дорогих вкладень, головне - непідробне бажання бачити і проводити експерименти спільно з дошкільниками. Квест практикується і в молодших групах, але спектр цікавих і важких завдань розширюється в старших групах дитячого садка. Геокешинг - гра з елементами орієнтування на відкритій території, сценарій якої пов'язаний з розшуком скарбів піратів. Проводять гру як в приміщенні дитячого садка, так і на природі, під час прогулянки або ж екскурсії.

Враховуючи особливості пізнавальної діяльності дітей педагог використовує наочну демонстрацію під час повідомлення знань про навколишній світ; активну пошуково-дослідницьку діяльність дітей.

Табл.2.2.

Етапи пошуково-дослідницької діяльності

Етап дослідження	Приклад структури дослідження «Як рослини п'ють воду?»
Постановка проблеми	З'ясувати, яким чином рослини споживають воду.
Цілепокладання	Діти пропонують варіанти вирішення проблеми,

	приходять до думки, що потрібно провести спостереження за споживанням води будь-якою рослиною.
Висування гіпотез	Діти розмірковують, як можна зробити цей процес видимим для людського ока (дати рослині випити кольорової води).
Перевірка гіпотези	Діти розводять в баночці з водою харчовий барвник, ставлять в розчин лист китайської капусти або квітки білої гвоздики.
Аналіз отриманого результату	Вранці діти бачать, що капустані листи (гвоздики) придбали ті відтінки, що і розчини, в яких вони простояли ніч
Формулювання висновків	Вода піднімається по стеблу до верхівки рослини. Відповідно, якщо рослина росте в ґрунті, то починає «пити воду» нижня її частина, тобто коріння.

Ціннісною особливістю самостійної пошуково-дослідницької діяльності дошкільників є те, що в процесі пізнання діти не отримують готові знання, вихователь підводить їх до самостійних висновків і відкриттів. Використовуючи різні форми такої діяльності вихователь змушує дитину до творчості, самостійного пошуку причинно-наслідкових зв'язків, засобів дій, що стимулює дитячу активність.

Таким чином можна зробити висновок, що правильна організація пошуково-дослідницької діяльності має величезний розвиваючий потенціал: з її допомогою у дошкільнят удосконалюються пізнавальна активність, вміння самостійно здійснювати пошук знань, аналіз реальних факторів, співвідносити їх з висунутими припущеннями, робити висновки.

ВИСНОВКИ

Досліджувана проблема є актуальною, теоретичні основи дозволяють нам говорити про те, що пізнавальний інтерес - цінне особистісне утворення, розвиток якого необхідно починати з дошкільного віку, бо є сенситивним періодом. У результаті опрацювання психолого-педагогічної літератури розібралися в суті і структурі досліджуваного феномену і з'ясували, що пізнавальний інтерес є складним і неоднорідним поняттям.

Сам термін «пізнавальний інтерес» різні вчені трактують по-різному. Одні ототожнюють пізнавальний інтерес з діяльністю, хтось вважає пізнавальний інтерес результатом діяльності, треті стверджують, що пізнавальний інтерес - більш широке поняття, ніж діяльність. Проведений аналіз сучасних психолого-педагогічних досліджень дозволяє визначити феномен пізнавального інтересу як інтегральне утворення особистості із складною структурою, складовими якої є окремі психічні процеси (емоційні, регулятивні, інтелектуальні), зв'язки людини зі світом (об'єктивні і суб'єктивні), які передбачають прагнення дитини до пізнання.

З'ясували, що при правильній і цілеспрямованій організації педагогічної діяльності пізнавальний інтерес має виступати і як засіб живого, захопливого для дитини навчання, і як сильний мотив до пізнавальної діяльності. У результаті чого пізнавальний інтерес стає стійкою рисою особистості дошкільника і робить сильний вплив на його розвиток.

Таким чином, на підставі аналізу змісту пізнавального розвитку дітей в освітніх програмах ЗДО, ми бачимо, що проблема розвитку пізнавального інтересу у дітей дошкільного віку займає провідне місце.

Під час аналізу науково-методичної літератури з'ясували, що розвитку пізнавальних інтересів сприятимуть такі засоби: експериментальна діяльність, спостереження, едьютейнмент, бесіда з використанням відкритих запитань, пізнавальні презентації з інтерактивними елементами.

У роботі під час організації пошуково-дослідницької діяльності дошкільників доцільно використовувати комплекс різноманітних форм і методів. Їх вибір визначається віковими можливостями, а також характером освітньо-виховних завдань.

Під час проведення анкетування серед педагогів ЗДО № 41 комбінованого типу ХМР визначили, які найбільш актуальні прийоми і методи використовуються в організації пошуково-дослідницької діяльності: читання енциклопедичної літератури, різні види ігор, досліді.

Для більш повного занурення дітей в пошуково-дослідницьку діяльність необхідно створити міні-лабораторії, обладнавши постійне місце перебування дошкільнят різними предметами на всі можливі теми, запропоновувати дітям різноманітні форми, прийоми організації пошуково-дослідницької діяльності - в залежності від індивідуальних особливостей дітей: геокешинг, ТВРЗ, проектну діяльність, проблемні ситуації, ігрові моменти з використанням різних казкових героїв під час проведення дослідів. Для дітей дошкільного віку потрібно використовувати - ігри-ситуації, дидактичні ігри, сюрпризні моменти, які містять елементи новизни, що буде стимулювати дітей вести діалог з педагогом. Діти радіють новому відкриттю, мають опору на життєвий досвід, відбувається розвиток емоцій, розвиток уяви (всяке емоційне збудження веде до роботи уяви).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антология педагогической мысли России второй половины XIX – начала XX века / сост. П. А. Лебедев. Москва: 1990. –247 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. н; авт. кол-в. *Вихователь-методист дошкільного закладу*, 2012. 30 с.
3. Беленька Г.В. Експериментування – крок до пізнання. *Дошкільне виховання*. 2007. № 5. С. 10.
4. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів. К.: Віпол, 1987. 96 с.
5. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, Л. Р. Овчаренко, О. Л. Максименко та ін. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 264 с
6. Веракса Н. Е., Галимов О. П. Познавательно-исследовательская деятельность дошкольников, ФГОС, Мозаика-Синтез, 2014 г. 80 с.
7. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 367 с.
8. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» / Л. В. Калуська. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 144 с
9. Карук І.В. Розвиток пізнавальних інтересів у дітей дошкільного віку в процесі експериментальної діяльності. *Молодий вчений*. травень, 2018, № 5.2 (57.2). 89-92.
10. Кіт Г. Пошуково-дослідницька діяльність дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: засадничо-процесуальний аспект // *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М.*

- Коцюбинського, 4-5 квітня 2012 р.)* / За ред. Г.С. Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. Вінниця: ФОП Корзун Ю.Д., 2012. С. 100-105.
11. Коменский Я. А. Мир чувственных вещей в картинках или изображение и наименование всех главнейших предметов в мире и действий в жизни. Москва, 1941. 410 с.
 12. Коменский Я. А., Локк Д., Руссо Ж.Ж., Песталоцци И.Г. Педагогическое наследие. Москва, 1987. 450 с.
 13. Крутій К. Л. Природничо-наукова освіта дошкільників: блоково-тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. Зима-білосніжка / К. Л. Крутій, І. Б. Стеценко. Запоріжжя : ТОВ “ЛПС” ЛТД, 2017. 124 с.
 14. Ладивір С. О. Пізнавальна активність старших дошкільнят : індивідуальні особливості. Дошкільне виховання. 2006. № 11. С.3-6.
 15. Микичур Т.С. Гуманно-особистісний підхід до дитини в освітніх системах Європи. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: Збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв* (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 3-5 квітня 2013 р.) / За ред. Г.С. Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2013. Вип. 2. С. 56–59.
 16. Поддьяков А. Н. Исследовательское поведение: стратегии познания, помощь, противодействие, конфликт / М.: Национальное образование, 2016. 304с.

- 17.Поддьяков Н. Мышление дошкольников в процессе экспериментирования со сложными объектами / Н. Поддьяков // *Вопросы психологии*. 1996. № 4. С. 14–24.
- 18.Присяжнюк Л.А. Організація дослідницької діяльності дошкільників у контексті екологізації освітнього середовища ДНЗ. *Імідж сучасного педагога : всеукр. наук.-практ. освітньо-популярний часопис*. 2015. № 6. С. 28–30.
- 19.Раєвська І.М. Ретроспективний аналіз проблеми розвитку дослідницьких умінь. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 2 (2). – С. 18-25.
- 20.Савенков А. И. Методика исследовательского обучения младших школьников / А. И. Савенков - Самара: Издательство «Учебная литература», 2005. 317 с.
- 21.Савенков, А. И. Детское исследование как метод обучения старших дошкольников. Лекции 1–4 / А.И. Савенков. Москва: Педагогический ун-т. Первое сентября, 2007. 150 с.
- 22.Сухомлинський В. О. Вибрані твори у 5 томах. К., 1977. Т.3. 206 с.
- 23.Ушинский, К. Д. Три элемента школы [Текст]. Собрание сочинений: в 2 т. М.; Л., 1957. Т. 1. С. 32-50.
- 24.Щукина, Г. И. Проблема познавательного интереса в педагогике / Г. И. Щукина. – Москва, 1971. – 320 с.
- 25.Эльконин, Д. Б. Детская психология [Текст]; ред.-сост. Д. Б. Эльконин. М.: Академия 2005. 384 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для вихователів

Мета: вивчити стан організації пошуково-дослідницької діяльності в практиці роботи ДНЗ; виявити роль педагога в розвитку дошкільників пізнавального інтересу до рослинного і тваринного світу.

1. Які умови створені для організації пошуково-дослідницької діяльності в Вашій групі?

- міні-лабораторії;
- фартухи для дослідження;
- схеми, моделі, картки та ін.;
- куточок для пізнавальних книг, енциклопедій;
- наочний і демонстраційний матеріал;
- дидактичні, розвивальні, настільно-друковані та інші ігри;
- макети, все необхідне для моделювання;
- куточок праці та природи.

2. Як часто Вами планується організація дитячого експериментування?

3. При проведенні пошуково-дослідницької діяльності яка з форм експериментування переважає у Ваших дітей:

пізнавальна (тобто спрямована на отримання нових відомостей і знань) або продуктивна, спрямована на отримання нових конструкцій в ході самостійної роботи, фіксації результатів? _____

4. Якщо продуктивна, то, що заважає Вашим дітям зайнятися пізнавальним експериментуванням (потрібне підкресліть):

- заборони з боку дорослих;
- низький рівень пізнавальних інтересів дітей;
- несхвалення з боку дорослих, якщо зроблять що - то не так (розіллють воду, забрудняться і т.д.);
- інші причини (що саме?) _____

5. Як ви підтримуєте інтерес дитини до пошуково-дослідницької діяльності (потрібне підкресліть):

- надаю емоційну підтримку, схвалюю;
- проявляю зацікавленість, розпитую;
- співпрацюю, тобто включаюся в діяльність;
- створюю предметно-розвивальне середовище і умови;
- інші методи (які саме?) _____

5. Які форми організації при проведенні пошуково-пізнавальної діяльності вибираєте? _____

7. Які з найбільш яскравих відкриттів для самих себе, на Вашу думку, зробили Ваші діти? ___

Анкета для батьків

1. Чи здатна ваш дитина керувати своєю поведінкою у навколишньому середовищі і планувати свої дії на основі уявлень про навколишній світ?

2. Чи задає ваша дитина питання: Чому? Навіщо? Як? Куди? Де? та ін. Перерахуйте їх

3. Чи намагається зрозуміти суть того, що відбувається при сприйнятті нового і встановити причинно-наслідкові зв'язки?

4. Як ви підтримуєте інтерес вашої дитини до рослин (на городі, вдома, в дитячому саду, в навколишньому середовищі)?

5. Як ви підтримуєте інтерес до тварин (у будинку, в навколишньому середовищі і т.д.)?

6. Чи знайомите Ви свою дитину з літературою і телепередачами пізнавального характеру (енциклопедії, дитячі пізнавальні журнали, «У світі тварин», «Дискавері» та ін.)?

7. Чи надаєте Ви можливість дитині діяти з різними предметами і матеріалами; заохочуєте їх до проведення дослідів і експериментів? Чи допомагаєте в цьому своєю участю? (Опишіть детальніше)

Дякую за співпрацю!

Діагностичний інструментарій

(П.Г. Саморукова «Методика ознайомлення дітей з природою в дитячому садку»)

Методи:

- бесіда з дітьми за картинками;
- дидактична гра "Плутанина";
- опитування дітей.

Рослини.

1. Чи вміють розрізняти і називати трав'янисті рослини, чагарники, дерева, кімнатні рослини?
2. Чи знають органи рослин і їх функції?
3. Чи знають стадії росту і розвитку рослин?
4. Чи знають потреби рослин?
5. Чи відносять рослини до живих істот, і за якими ознаками?
6. Чи можуть групувати "трави", "чагарники", "дерева", "рослини", "Живе і неживе".

Тварини

1. Чи вміють розрізняти і називати тварин?
2. Чи знають частини тіла тварин, і їх функції?
3. Чи знають стадії росту і розвитку тварин?
4. Чи знають потреби тварин?
5. Чи відносять тварин до живих істот, і за якими ознаками?
6. Проводять чи угруповання «домашні тварини», «дикі тварини», «Птахи», «комахи», «риби», «живе і неживе».

Методика діагностики.

Рослинний світ

Приготувати картинки із зображенням рослин квітника, городу, лісу, поля; кімнатних рослин; картинки із зображенням стадій зростання і розвитку

гороху ", моделі понять" Трави ", " Чагарники ", " Дерева ", " Жива і нежива

природа ".

Бесіда по картинках:

- Назви цю рослину.
- Де росте?
- Розклади картинку по порядку: як росте горох?
- Що потрібно робити, щоб рослини добре росли?
- Чому вони люблять багато світла, вологи?
- Що буває з рослинами в різні пори року?
- Чому це відбувається?

Організувати гру "Плутанина». Завдання:

- розташуй рослина правильно;
- чому частини рослини слід розташувати саме так, а не інакше?
- навіщо рослині листя, стебла, коріння, квітки?

Завдання "Підбери моделі".

Дітям пропонуються картинки із зображеннями рослин з метою розташувати

їх по групах: "Трави", "Дерева", "Чагарники" - і підібрати до них відповідні моделі. Оцінити свій вибір.

"Тваринний світ"

Приготувати картинки із зображенням тварин різних груп: «Дикі тварини », « Домашні тварини », « Птахи », « Комахи », « Риби »; картинки

із зображенням стадій і зростання і розвитку (кішки, курчати, риби). моделі

понять: «Дикі тварини», «Домашні тварини», «Птахи», «Комахи», «Риби», «Жива і нежива природа».

Бесіда по картинках:

- Як називається ця тварина?
- Де живе? Назви місце проживання (житло).
- Поясни, як ти дізнався, що все це живе? Чому ти так вважаєш?
- Що потрібно тваринам, щоб жити?
- Як вони захищаються від своїх ворогів?
- Розклади картинку із зображенням зростання і розвитку тварин.
- Що відбувається з птахами, комахами, рибами взимку, навесні, влітку?

Чому це відбувається?

Організувати гру «Зоологічне лото».

Запропонувати дітям підібрати картинки із зображеннями тварин різних груп за місцем і середовища проживання.

Завдання «Підбери моделі». Дітям пропонуються картинки із зображеннями

тварин з метою розташувати їх по групах: «Домашні тварини», «Дикі тварини», «Птахи», «Комахи», «Риби»

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Черненко Ганна Валеріївна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

- дотримуватися:
 - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної доброчесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

15. 03. 2021 р.

(дата)

(підпис)

Ганна Черненко

(ім'я, прізвище)